

l'Àfrica, gran part dels capítols estan fonamentats en projectes realitzats a la Gran Bretanya. Tanmateix, cal reconèixer que la geografia britànica ha estat una de les pioneres i de les impulsores dels estudis de la infància i la joventut. Aquest volum mostra, un cop més, el dinamisme innovador que la caracteritza, i és, per tant, una lectura del tot recomanable.

Referència bibliogràfica

LONGHURST, Robyn (2000). *Bodies: exploring fluid boundaries*. Londres: Routledge.

Rosa Mas Giralt
University of Leeds
School of Geography
r.masgiralt06@leeds.ac.uk

MADANIPOUR, Ali (ed.) (2010)

Whose public space?: International case studies in urban design and development
Oxon: Routledge, 269 p.
ISBN: 0-415-55385-7

No és fàcil trobar un títol que cridi l'atenció i que suggereixi, a primer cop d'ull, un seguit d'opinions i respostes: *Whose public space? (De qui és l'espai públic?)*. Segurament, tots nosaltres podríem contestar la pregunta i, segons el nostre posicionament, respondríem amb matisacions i variants: de qui l'encarrega, de qui l'imagina, de qui el dibuixa, de qui el gestiona, de qui el trepitja o de qui el viu. Aquest llibre reflexiona sobre el paper dels espais públics a l'hora de crear ciutats més inclusives, i ho fa a través de diferents exemples de disseny urbà, desenvolupament i gestió de l'espai públic d'arreu del món (Aràbia Saudita, França, Iran, Nigèria, Mèxic, Regne Unit, Sud-àfrica i Taiwan). En tots aquests contextos, queda clar, com veurem a continuació, com, d'una banda, «els espais públics són un mirall de les complexitats de les societats urbanes» (p. 1), i, de l'altra, que hi ha una necessitat universal d'espais públics a les ciutats.

Editat pel professor de planificació urbana de la Newcastle University, Ali Madanipour, i amb la participació d'experts en urbanisme, arquitectura, geografia urbana i sociologia, el llibre aconsegueix, a través de recerques realitzades en contextos internacionals amb realitats culturals, socials, econòmiques i

polítiques molt diferents, aprofundir en l'estudi dels espais públics. És, doncs, pel seu plantejament i el seu objectiu, un llibre dirigit a especialistes i investigadors sobre les ciutats i els espais públics.

Quant a l'estructura, i tenint en compte aquesta diversitat d'experiències, el primer capítol (introducció) i el darrer (reflexions finals), escrits per l'editor, ajuden significativament a trobar un fil conductor i una coherència teòrica al llibre. Als capítols centrals, dividits en dues parts, hi trobem la presentació dels diferents estudis de cas. A la primera part, s'hi estudien espais públics situats als centres de les ciutats. Aquests espais tenen un alt nivell de significat i de complexitat, són nodes de cohesió social on es troba gent molt diferent i, per la seva centralitat, arriben a ser espais «espectacle», amb la finalitat d'atraure inversors i turistes. A la segona part, s'hi presenten les particularitats de l'espai públic de les perifèries de les ciutats i s'hi fa palès el paper primordial que tenen en el desenvolupament de la vida quotidiana dels seus veïns i veïnes. Difereixen dels primers en el fet que aquests no apareixen a la llista de prioritats de l'Administració, però tant si els espais públics es troben al centre com a la perifèria de la ciutat, han de prioritzar l'accessibilitat (física i

social): com més obert i incondicional en sigui l'accés, més públic serà. Malgrat tot, com veurem, no sempre és així.

El primer estudi de cas exposat, situat a Newcastle, ens mostra com un conjunt d'operacions urbanístiques encaminades a revitalitzar el centre de la ciutat ha provocat un empobriment de l'accessibilitat social, de manera que ha servit a un públic més homogeni socialment. El nou disseny de la central d'autobusos i de les àrees circumdants ha elititzat el centre, tot incrementant el consum amb els nous tipus de botigues que hi ha instal·lades. S'observa, doncs, com la revitalització urbana pot provocar un increment del sector privat en la provisió, gestió i control dels espais públics, un augment de les restriccions de l'accessibilitat social dels espais públics a través de la vigilància i, finalment, una nova forma urbana que afavoreix més els interessos privats que no pas les necessitats de la comunitat.

A la mateixa ciutat, i fruit també d'una renovació urbanística, hi trobem un altre exemple d'exclusió social i espacial, en aquest cas de gent jove. En el procés de regeneració d'un parc del centre de la ciutat, s'hi descriuen dos tipus d'exclusió viscudes per diferents grups de joves, una d'implícita i una altra d'explícita. La primera té a veure amb el poc interès per part de l'Administració d'incloure'ls en les consultes públiques; i la segona, amb l'intent de «dispersar» els grups de joves problemàtics i «fer-los fora» de les àrees comercials del centre urbà. A les colles de joves, se'ls va «encoratjar» a sortir del centre urbà a través de diferents mecanismes: el disseny, la participació, la criminalització i la demonització per part dels mitjans de comunicació.

En un altre capítol, el contextualitzat a Taiwan, s'insisteix en el fet que l'èxit de la regeneració urbana no pot ser examinat només en termes de millora física, sinó que és necessari mesurar-la a partir de les millores de les condicions socials i econòmiques de la ciutat. A més, i a partir de l'exemple de transformació urbana

que estudia i dels conflictes que sorgeixen entre diferents grups, considera, d'una banda, que aquestes tensions no són negatives, ja que proporcionen una oportunitat per visibilitzar les relacions entre els diferents grups i la relació que estableixen amb l'espai públic; i, de l'altra, que les tensions proporcionen un camí per entendre millor les fortaleses i les debilitats de la regeneració urbana. Dit d'una altra manera, les veus, les forces i les accions discordants seran les que finalment donaran forma als espais públics, malgrat que els conflictes expressats durant el procés de canvi hagin pogut ser confusos i molestos.

Seguint amb aquest tema, Madanipour dedica tot un capítol —un dels més interessants del llibre— a reflexionar sobre les diferents tensions que es generen als espais públics. L'una es produeix quan hi ha un ús intensiu de l'espai públic per part d'algun grup (ja siguin persones indigents, drogoaddictes, alcohòliques, aturades, adolescents, immigrants, etc.) i provoca fricció, exclusió o intimidació a uns altres grups, especialment dones, gent gran i infants. Un altre conflicte és el que es dona sovint entre els novinguts i els residents més antics, és a dir, entre aquells que han teixit uns llaços emocionals amb l'àrea i els que hi han arribat més tard i se'ls considera uns intrusos. Es veu clar, doncs, com els espais públics urbans són recursos limitats i la competició per aconseguir-los crea tensions, pors i amenaces.

Als espais públics, poden donar-s'hi també problemes de comunicació accentuada per les diverses formes d'expressió. Així, mentre que per a uns els grafitis són un problema, per a d'altres constitueixen una forma d'expressió o d'art públic mitjançant el qual alguns joves troben la possibilitat d'expressar-se. Poden ser també un mètode de significació, usat per les bandes per marcar el seu territori o per atemorir i intimidar els altres. Resumint, mentre que per a alguns els grafitis donen significat a la ciutat, per a d'altres representen un senyal de desordre.

Més concretament, un altre tipus de conflicte a l'espai públic és el viscut entre els veïns, les veïnes i l'Administració local als barris perifèrics (*colonias* d'autoconstrucció) de Xalapa (Mèxic). Mentre la població d'aquests barris s'organitza per defensar els espais comunals mitjançant feines de neteja, plantada d'arbres i construcció de camins, l'Administració local contempla passivament aquestes accions i mostra molt poc interès a mantenir aquests espais públics. Un bon exemple de la manca d'entesa entre totes dues parts, i fins i tot del menyspreu del govern local cap als veïns i les veïnes, és la imposició del nom d'un espai públic sense el consentiment de la població. Les autoritats locals, després d'intervenir en l'espai fent-hi algunes millores, el bategen amb el nom d'un intel·lectual de la ciutat. Els residents no només no coneixen aquesta persona, sinó que prèviament ja anomenen l'espai amb el nom d'una veïna del barri que havia lluitat decididament per crear-lo: una persona i una imatge que la comunitat vol recordar i que representa la seva memòria col·lectiva. Finalment, des del punt de vista legal, el parc es diu d'una manera, però els residents l'anomenen de la seva. Sabem que els significats es creen a través de la interacció entre les persones i el medi ambient on els individus i els grups reproduïxen la seva identitat social i simbòlica. En aquest cas, el significat es configura a través del nom que els usuaris donen a l'espai públic, i aquest, com hem vist, està relacionat amb la memòria i les experiències viscudes.

Aquesta mateixa recerca a Mèxic mostra també com els espais públics tenen un paper molt important en la millora de la qualitat de vida de les persones. La qualitat de vida al carrer i als espais oberts és una condició necessària perquè una societat tingui un alt nivell de convivència i perquè els espais públics siguin l'expressió física d'una societat democràtica. Els espais públics tenen, també, un paper destacat en la redistribució de la riquesa,

la integració i la cohesió social a la ciutat. Les intervencions sobre els espais públics haurien de convertir-se en prioritats per a les administracions locals, per tal d'ajudar a disminuir les desigualtats econòmiques, socials i de qualitat de vida a la ciutat. Com és evident, l'urbanisme no pot, per si mateix, corregir les desigualtats socials si no van acompanyades de mesures socials, però sí que pot ajudar, en canvi, a millorar les condicions de vida de la població.

Un altre capítol que mereix l'atenció és el que se situa a Pretòria (Sud-àfrica). En aquesta ciutat, hi ha aparegut, en els darrers anys, un nombre considerable de barris tancats (*gated communities*) envoltats per barreres, tanques i murs, i amb alarmes i guàrdies de seguretat com a sistemes de control. Les diferents comunitats «territorialitzen» àrees públiques i creen el que elles perceben com un lloc segur. Els agrada, a més, la idea de sentir-se com si estiguessin al camp, amb la qual cosa idealitzen, doncs, aquesta opció. Com a conseqüència, l'espai físic de la ciutat es transforma en àrees fragmentades i restringeix el lliure accés als viants, als ciclistes, als automobilistes de fora del barri, malgrat que, oficialment, aquests espais són públics.

Finalment, cal insistir en tres idees que recorren el llibre. La primera, que els espais públics són essencials en la configuració de totes les societats urbanes, independentment de la grandària de la ciutat, la base econòmica que té o la seva configuració política i cultural. La segona, que el disseny de les ciutats i el seu desenvolupament esdevenen un procés continu de projecció i resposta, en què alguns grups projecten una identitat i d'altres l'accepten, la transgredeixen o la ignoren. I la tercera, que els espais públics han de ser al màxim de públics possible i que, per tant, han de donar servei al nombre més elevat de persones possible.

Anna Ortiz Guitart

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia